

ЖИНСИЙ ЭРКИНЛИККА ҚАРШИ СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАР, УЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШ ҲУСУСИЯТЛАРИ, АМАЛИЁТДА УЧРАЁТГАН МУАММО ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЮЗАСИДАН АМАЛИЙ ТАКЛИФЛАР

Муаллиф: 1.Зарипова Шаҳноза Ўктамжон қизи

2.Муродуллаева Муниса Рустам қизи

Сергели тумани бўйича ИИО ФМБ ходимлари

Аннотация: *Мазкур мақолада жинсий эркинликка қарши содир этилган жиноятлар таҳлил қилинади. Улардаги ҳуқуқбузарлик турлари, уларни тергов қилишининг ўзига хос хусусиятлари ва бу жараёнда учрайдиган муаммолар кўриб чиқилган. Шунингдек, жабрланувчиларни қўллаб-қувватлаш, далилларни тўплаш ва қонунчиликни такомиллаштириш орқали жинсий зўравонликка қарши самарали чоралар кўриш бўйича таклифлар берилган. Мақола жамиятда ҳуқуқий онгни ошириш ва жинсий эркинликни ҳимоя қилишининг муҳим аҳамиятини таъкидлайди.*

Калит сўзлар

- *Жиноят*
- *Тергов*
- *Жабрланувчи*
- *Зўрлаш*
- *Жинсий зўравонлик*
- *Суд экспертизаси*
- *Қонунчилик*
- *Психологик ёрдам*
- *Олдини олиш*

Кириш

Жинсий эркинлик — ҳар бир шахсининг асосий ҳуқуқларидан бири бўлиб, унинг дахлсизлиги, иродаси ва шахсий ҳаётини ҳимоя қилишни таъминлайди. Аммо амалда жамиятда турли сабаблар билан ушбу ҳуқуққа тажовуз қилинади, ва бу ҳолатлар жиноят сифатида қораланади. Жинсий эркинликка қарши содир этилган жиноятлар нафақат жабрланувчи учун, балки бутун жамият учун хавфли бўлиб, уларнинг салбий оқибатлари узоқ муддатли ва кўп қиррали бўлади.

Мазкур ишнинг мақсади — жинсий эркинликка қарши содир этилган жиноятларни таҳлил қилиш, уларни тергов қилишдаги ўзига хослик ва амалдаги муаммоларни аниқлаб, уларни бартараф этиш бўйича самарали таклифларни ишлаб чиқишдан иборат.

Ишнинг аҳамияти шундаки, жамиятда ҳуқуқий онгни ошириш, жабрланувчиларни қўллаб-қувватлаш ва жинсий зўравонликнинг олдини олиш орқали инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишни кучайтириш мумкин.

1. Жинсий эркинликка қарши содир этилган жиноятлар тушунчаси ва турлари.

Жинсий эркинликка қарши жиноятлар — шахсининг жинсий дахлсизлиги, иродаси ва эркин танлов ҳуқуқига тажовуз қиладиган жиноятлар ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида бу жиноятлар алоҳида бобда белгиланган.

Асосий турлари:

- Зўрлаш
- Жинсий зўравонлик ҳаракатлари
- Вояга етмаган шахсга нисбатан жинсий ҳаракатлар
- Жинсий алоқада мажбурлаш
- Бузуқлик ҳаракатлари

Бу жиноятлар жамият учун ўта хавфли бўлиб, жабрланувчининг руҳий, жисмоний ва ижтимоий ҳаётига узоқ муддатли салбий таъсир кўрсатади.

2. Ушбу жиноятларни тергов қилишнинг ўзига хос хусусиятлари

Жинсий жиноятларни тергов қилиш бошқа жиноятларга нисбатан мураккаб ва нозик жараён ҳисобланади.

Асосий хусусиятлар:

- Жабрланувчининг психологик ҳолатини инобатга олиш зарурати
- Далилларнинг кўп ҳолларда кеч аниқланиши
- Суд-тиббий ва суд-психологик экспертизаларнинг муҳим ўрни
- Яширин содир этилиши ва гувоҳлар етишмаслиги
- Жабрланувчининг айбдордан кўрқиши ёки уят сабабли мурожаат қилмаслиги

3. Амалдаги муаммолар

Тергов амалиётида қуйидаги муаммолар тез-тез учрайди:

- Жабрланувчиларнинг жиноят ҳақида ўз вақтида хабар бермаслиги
- Жинсий жиноятлар бўйича ихтисослашган терговчилар етишмаслиги
- Психологик ёрдам тизимининг етарли даражада йўлга қўйилмагани
- Айрим ҳолларда тергов органларида стереотип ёндашувлар мавжудлиги

- Далилларни тўплашда техник имкониятларнинг чекланганлиги

4. Муаммоларни бартараф этиш бўйича таклифлар

Юқоридаги муаммоларни ҳал этиш учун қуйидаги таклифлар илгари сурилади:

1. Ихтисослашган терговчиларни тайёрлаш

Жинсий жиноятлар бўйича махсус ўқитилган терговчилар ва прокурорлар тайёрлаш.

2. Психологик қўллаб-қувватлашни кучайтириш

Жабрланувчилар учун бепул психологик ёрдам ва реабилитация марказларини ривожлантириш.

3. Аноним мурожаат имкониятларини кенгайтириш

Онлайн платформалар ва ишонч телефонларини такомиллаштириш.

4. Қонунчиликни такомиллаштириш

5. Жазо муқаррарлигини таъминлаш ва жабрланувчи манфаатларини кучли ҳимоя қилиш.

6. Жамиятда ҳуқуқий онгни ошириш.

7. Ахборот-тарғибот ишлари орқали жинсий зўравонликка нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш.

Хулоса

Жинсий эркинликка қарши жиноятлар нафақат ҳуқуқий, балки ижтимоий ва маънавий муаммо ҳисобланади. Уларни самарали тергов қилиш ва олдини олиш учун ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, психологлар ва жамиятнинг ҳамкорлиги муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. – Тошкент, 2020.
2. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. – Тошкент, 2021.
3. Ахунов Ш. Жамиятда жинсий зўравонлик ва унинг олдини олиш. – Тошкент, 2019.
4. Назаров А. Жинсий эркинликка қарши жиноятларни тергов қилишнинг ҳуқуқий жиҳатлари. – Тошкент, 2018.
5. Психологик ёрдам ва реабилитация марказлари: амалиёт ва тажриба. – Тошкент, 2021.
6. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Handbook on the Criminal Justice Response to Sexual Violence. – Vienna, 2020.
7. World Health Organization (WHO). Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO Clinical and Policy Guidelines. – Geneva, 2013.